

STRATY NIEMIECKIE PODCZAS WYZWOLENIA POWIATU GOSTYŃSKIEGO

Mijają kolejne rocznice wyzwolenia ziemi gostyńskiej spod okupacji niemieckiej. Choć od starć w 1945 roku minęło już 68 lat, to nadal nie mamy pełnej listy strat obu walczących stron. Dziś wiemy, że wkraczanie wojsk radzieckich na teren powiatu gostyńskiego rozpoczęło się od 24 stycznia 1945 roku. Pierwszą większą miejscowością, do której weszli czerwonarmiści było Pępowa. Ostatnie poważne starcia z jednostkami niemieckimi na naszych ziemiach toczyły się 28 stycznia. Ostatni polegli w walkach Niemcy zginęli 30 stycznia 1945 roku w miejscowości Brzezie.

Z uwagi na brak strategicznych obiektów w powiecie gostyńskim – poza kilkoma potyczkami w Pępowie, Żytowiecku, okolicy Borku Wielkopolskiego, czy na rubieżach miasta Gostyń, nie było tutaj poważniejszej bitwy między wrogimi armiami. Z tego też powodu nie odnotowano znaczących strat w infrastrukturze budowlanej lub komunikacyjnej. Za wydarzenia godne uwagi możemy zatem uznać eksplozję w gostyńskim gimnazjum i wysadzenie składów amunicyjnych na Babiej Górze.

W najbliższym sąsiedztwie, dość duże starcie wojsk pancernych miało miejsce przy granicy naszego powiatu, dokładnie między miejscowościami Starkówiec-Górka, w dzisiejszym powiecie krotoszyńskim. Brało w nim udział kilkanaście pojazdów, również pancernych w postaci prawdopodobnie jednego ciężkiego radzieckiego czołgu IS-2 i kilku niemieckich Pzkw III lub Pzkw IV. W starciu tym uczestniczyli m.in. żołnierze z Dywizji Pancerniej Hermann Göring, którzy wycofywali się drogą z Krotoszyna przez Kobylin na Pępowa. Obecność tych żołnierzy potwierdza lista poległych z Pępowa-Anielina oraz odnalezione nieśmiertelniki podczas ekshumacji przeprowadzonej wiosną 2010 roku przez gostyński oddział Stowarzyszenia Pomost w lesie pod Starkówcem.

Wielokrotnie próbowano szacować straty armii radzieckiej i niemieckiej przy wyzwoleniu powiatu gostyńskiego. O ile poległych czerwonarmistów udało się w przybliżeniu ustalić, o tyle trudne było do niedawna oszacowanie liczby zabitych żołnierzy niemieckich, m.in. z uwagi na brak dostępu do ewidencji zabitych. Dziś można już tę liczbę dość precyzyjnie określić. Wszystkie dane oparte są o ewidencje poległych znajdujące się w państwowych archiwach w Lesznie i Poznaniu oraz informacje z Muzeum w Gostyniu, w tym z przechowywanej tam ewidencji grobów wojennych naszego powiatu, sporządzonej przez ówczesnego architekta gostyńskiego Teodora Górniego.

Dane z tych źródeł w znacznej mierze pokrywają się. Przyjąć jednak należy oczywiście margines błędu, który może wynikać z niedokładnie sporządzonej liczbie poległych – jednak nie może być ona duża i przypadek ten występuje dość rzadko – jak również z niezewidencjonowania wszystkich miejsc śmierci żołnierzy. Błąd ten możemy określić na poziomie od 3% do 4% ogółu poległych. Dane te niezbiecnie pokazują, że straty niemieckie, jeśli chodzi o wyzwolenie miasta Gostyń, były dotąd mocno zawyżane, zaś zaniżane w przypadku strat na terenie całego powiatu gostyńskiego. Niemniej jednak podsumowanie tych strat pozwala na zamknięcie dyskusji, która dość długo trwała w kręgu osób zainteresowanych tematyką i rzetelne podliczenie poległych żołnierzy niemieckich, którzy polegli z rąk czerwonarmistów.

Wykaz miejscowości, w których polegli żołnierze niemieccy oraz daty ich ekshumacji

Miejscowość	Liczba poległych według ewidencji lub relacji świadków	Ekshumacja – rok, liczba żołnierzy
Borek Wielkopolski	brak danych	1994, od 40 do 60 poległych – dane orientacyjne strony niemieckiej
Dąbrówka	8 wg ewidencji	2011, 8 żołnierzy
Zimnowoda	1 wg ewidencji w parku, 8 wg relacji świadków na cmentarzu katolickim	2010, 1 żołnierz w parku, 8 na cmentarzu katolickim
Strumiany	49 żołnierzy, wynik ekshumacji	1994, 49 żołnierzy
Jeżewo	1 żołnierz wg ewidencji	teren zagospodarowany
Osówiec-Grodnica	8 żołnierzy wg ewidencji	1994, 6 żołnierzy
Stuzianna	8 żołnierzy, wynik ekshumacji	1994, 8 żołnierzy
Gostyń	od 54 do 66 żołnierzy wg ewidencji	2009, 6 żołnierzy, teren zagospodarowany
Aleksandrowo	3 żołnierzy wg ewidencji i 2 żołnierzy wg świadków	czeka
Czachorowo	2 żołnierzy i kobieta cywil wg ewidencji i świadków	2010, nie odnaleziono
Krajewice (Róża)	12 żołnierzy wg ewidencji	2005, 12 żołnierzy
Kunowo	7 żołnierzy wg ewidencji	2010, 5 żołnierzy
Siemowo	8 żołnierzy wg ewidencji i 1 wg świadków	2005, 9 żołnierzy
Gola	4 żołnierzy wg ewidencji	teren zagospodarowany
Dalabuszki	3 żołnierzy wg ewidencji	2011, nie odnaleziono
Okolice Grabonogu	10 żołnierzy wg przekazanych w depozyt nieśmiertelników	2009, nie odnaleziono
Daleszyn	1 żołnierz wg ewidencji	brak możliwości odnalezienia
Brzezie	3 żołnierzy wg ewidencji	brak informacji o miejscu pochówku
Krobia	66 żołnierzy wg ewidencji	teren zagospodarowany
Bukownica	26 żołnierzy wg ewidencji	2007, 20 żołnierzy
Grabianowo	1 żołnierz wg ewidencji	teren zagospodarowany
Potarzyca	13 żołnierzy wg ewidencji	2009, 13 żołnierzy
Rogowo	6 żołnierzy wg ewidencji	2009, nie odnaleziono
Wymysłowo	19 żołnierzy wg ewidencji	2008, 6 żołnierzy
Pępowo	65 żołnierzy wg ewidencji	1995, 61 żołnierzy
Anielin	23 żołnierzy wg ewidencji	1995, 24 żołnierzy
Gębice	3 żołnierzy wg ewidencji	2009, 3 żołnierzy
Ludwinowo	2 żołnierzy wg ewidencji	2007, 2 żołnierzy
Wilkonice	1 żołnierz wg ewidencji	teren zagospodarowany
Piaski	5 żołnierzy wg ewidencji oraz 6-10 żołnierzy wg świadków	teren zagospodarowany
Strzelce Małe	5 żołnierzy wg ewidencji	2008, 5 żołnierzy
Godurowo	4 żołnierzy wg świadków	czeka
Drzęczewo	1 żołnierz wg ewidencji i 1 wg świadków	czeka
Józefowo	3 żołnierzy wg ewidencji	2009, 3 żołnierzy
Smogorzewo	12 żołnierzy wg ewidencji	2008, 13 żołnierzy
Pogorzela	8 żołnierzy wg ewidencji	2011, nie odnaleziono
Małgów	22 żołnierzy wg ewidencji	2005, 21 żołnierzy
Głuchów	3 żołnierzy wg ewidencji	2006, 29 żołnierzy
Wziąchów	1 żołnierz wg świadków	czeka
Łukaszew	1 żołnierz wg świadków	czeka
Żytowiecko	151 żołnierzy wg ewidencji	1995, 149 żołnierzy
Maciejewo	2 żołnierzy wg świadków	2008, nie odnaleziono
Waszkowo	12 żołnierzy wg ewidencji	2009, nie odnaleziono
Dzięczyzna	1 żołnierz wg ewidencji	2010, nie odnaleziono

Z powyższego zestawienia wynika, że najwięcej Niemców zginęło w Żytowiecku, w gminie Poniec. Warto przy tym wspomnieć, iż Żytowiecko również zostało wyzwolone 27 stycznia 1945 roku, a straty wśród żołnierzy radzieckich w tym epizodzie wojennym wynosiły zaledwie 4 poległych. Ogółem podczas działań wojennych związanych z wyzwaniem terenów dzisiejszego po-

wiatu gostyńskiego w styczniu 1945 roku zginęło od 642 do 658 żołnierzy niemieckich. Do 2011 roku przeprowadzono kilkanaście ekshumacji grobów wojennych, w wyniku których przeniesiono na cmentarze wojenne szczątki 504-524 żołnierzy państw Osi.